

Katowice, dnia 06 czerwiec 2019 r.

dr hab. Prof. AM Jerzy Głowczewski

Akademia Muzyczna im K. Szymanowskiego w Katowicach

ul. Zacisze 3

40-025 Katowice

Recenzja

Zleceniodawca recenzji:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie reprezentowany przez Rektora prof. Klaudiusza Barana przy kontrasygnacie Kwestor mgr Sylwii Mikos.

Dotyczy:

Uchwały nr 62 Rady Wydziału Reżyserii Dźwięku Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie z dnia 21 marca 2019 r. w związku ze złożoną Dziekanowi opinią promotora na temat rozprawy doktorskiej mgr Leszka Kamińskiego z dnia 19 marca 2019 roku w sprawie powołania recenzenta tego przewodu, na podstawie art. 20 ust. 5 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz. U. z 2017 roku poz. 1789), oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku poz. 261) w sprawie szczególnego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Została dołączona następująca dokumentacja:

1. Praca doktorska pt. *Reżyseria nagrań muzyki rozrywkowej jako twórcze przekazanie wizji kompozytora, aranżera, indywidualności wokalistów i instrumentalistów biorących udział w nagraniu na przykładzie płyt „CDN” (CD1) zespołu Hey (rock) oraz „WAW – NYC” Marka Napiórkowskiego (jazz).*
2. Dokumentacja dorobku artystycznego, naukowego i dydaktycznego.
3. Uchwała Nr 62 Rady Wydziału Reżyserii Dźwięku Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie w sprawie powołania recenzenta przewodu doktorskiego mgr Leszka Kamińskiego.

Podstawowe dane o kandydacie

Leszek Kamiński urodził się w Olsztynie, gdzie rozpoczyna swoją fundamentalną edukację w Szkole Podstawowej nr 14, oraz w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia im. Fryderyka Chopina w klasie fortepianu prof. Lidii Zaborskiej. Kontynuując naukę, uczęszcza do IV Liceum Ogólnokształcącego w klasie o profilu matematyczno - fizycznym, oraz równoległe do Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia w klasie organów u prof. Wiktora Włudyki. W tym samym czasie Kandydat zainteresował się muzyką jazzową, udzielając się w szkolnym zespole. W konsekwencji szkolnych fascynacji wyjeżdża na dwutygodniowe warsztaty jazzowe do Chodzieży, gdzie doskonalili swoje pasje pod okiem Sławomira Kulpowicza. Po spotkaniu z prof. Władysławem Wygnańskim, młody Leszek Kamiński zainteresował się Wydziałem Reżyserii Dźwięku na Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina, gdzie w 1982 roku zostaje przyjęty na pierwszy rok studiów w specjalności „reżyseria muzyczna”. Będąc na trzecim roku studiów Kandydat rozpoczyna współpracę z Polskim Radiem S.A. zostając pracownikiem etatowym tejże instytucji, z którą współpracuje do chwili obecnej. Jak twierdzi Doktorant, praca przy realizacji nagrań w Polskim Radiu była zajęciem dodatkowym, gdyż głównym zainteresowaniem Kandydata była reżyseria dźwięku i produkcja nagrań muzycznych różnych wykonawców.

Lista dokonanych realizacji muzycznych Kandydata jest imponująca, sięgająca kilkuset produkcji najróżniejszych stylistycznie gatunków muzycznych, włączając w to realizację muzyki filmowej. Doktorant szczególnie wspomina współpracę ze Zbigniewem Preisnerem, z którym zrealizował kilkanaście produkcji filmowych jak:

- *Lies We Tell* – reż. Mitsu Mista (2017),
- *Valley of Shadows* – reż. Jonas Matzow Gulbrandsen (2017),
- *Królowa Hiszpanii* – reż. Fernando Trueba (2016),
- *My Hindu Friend* – reż. Hector Babenco (2016),
- *The history of eternity* – reż. Camilo Cavalcante (2015),
- *Angelica* – reż. Mitchell Lichtenstein (2015),
- *Lost and Love* – reż. Peng Sanyuan (2015),
- *Lady of the Dynasty* – reż. Shiqing Cheng (2015),
- *Anonyma. Eine Frau in Berlin* – reż. Max Farberbock (2008),
- *Trzy kolory. Czerwony* – reż. Krzysztof Kieślowski (1994),
- *Trzy kolory. Białe* – reż. Krzysztof Kieślowski (1993),
- *Trzy kolory. Niebieski* – reż. Krzysztof Kieślowski (1993),
- *Skaza* – reż. Louis Malle (1992).

Wiele z powyższych produkcji zostało uhonorowanych nagrodami na liczących się festiwalach filmowych na świecie (*Lies We Tell*, *Anonyma. Eine Frau in Berlin*), a niektóre z nich doczekały się osobnego albumu płytowego, ze względu na wysokie wartości muzyczne i realizatorskie.

Do swojego dorobku Kandydat dołącza również współpracę z takimi kompozytorami muzyki filmowej jak: Robert Janson: *Dwie korony* (2017 r.), *Błogostawiona wina* (2015 r.), *Świadectwo* (2008); Stanisław Syrewicz: *Miłość na wybiegu* (2009 r.), *Miłość nad rozlewiskiem* (2001 r.), oraz Grzegorz Ciechowski: *Wiedźmin* (2001 r.), *Moja Angelika* (1999 r.).

Na szczególną uwagę zasługuje ilość zrealizowanych i wyprodukowanych płyt CD, w różnych stylistykach i gatunkach muzycznych, od muzyki jazzowej, rockowej, popowej do muzyki filmowej (o czym była mowa powyżej). Trudno byłoby nie wymienić, chociażby kilka nazwisk czy zespołów, z którymi współpracował Doktorant: Edyta Bartosiewicz, Justyna Steczkowska, Włodzimierz Pawlik, Jan Borysewicz, Ania Dąbrowska, Dorota Miśkiewicz, Krzysztof Ścierański, Grzegorz Turnau, Janusz Radek, Henryk Miśkiewicz, Ewa Bem, Marek Napiórkowski, Zbigniew Hołdys, Robert Gawliński, oraz zespoły jak: Hey, Republika, Wilki, IRA, Bajm, De Mono, T.Love, Voo Voo, Dżem, Kombii. To tylko nieliczne nazwiska spośród wielu artystów i zespołów wyszczególnionych w załączonej dokumentacji Leszka Kamińskiego.

Nie można pominąć faktu, iż działalność Kandydata w charakterze realizatora i producenta, była wielokrotnie nagradzana. Piętnastokrotnie był nominowany do nagrody Akademii Fonograficznej „Fryderyk” w kategoriach: „Realizator Dźwięku” i „Producent Muzyczny”, z czego otrzymał osiem statuetek.

Od października 2009 roku jest wykładowcą na Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Obecnie w roli asystenta na Wydziale Reżyserii Dźwięku wykłada reżyserię muzyczną, reżyserię dodatkową – reżyserię muzyki rozrywkowej, analizę nagrań muzyki rozrywkowej oraz propedeutykę realizacji nagrań muzyki rozrywkowej.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Leszka Kamińskiego zatytułowana: *Reżyseria nagrań muzyki rozrywkowej jako twórcze przekazanie wizji kompozytora, aranżera, indywidualności wokalistów i instrumentalistów biorących udział w nagraniu na przykładzie płyt „CDN” (CD1) zespołu Hey (rock) oraz „WAW – NYC” Marka Napiórkowskiego (jazz)*, składa się z dwóch dzieł artystycznych zarejestrowanych na płytach CD pod wymienionymi

tytułami, oraz części opisowej przedstawionej w formie pracy pisemnej, stanowiących łącznie publikację pod rzezonym tytułem.

Część opisowa pracy pisemnej jest wnikliwym studium teoretycznym jak i praktycznym, całkowicie podporządkowana dziełom artystycznym, w których to autor szczegółowo opisuje wszystkie etapy rejestracji materiału poprzez nagranie, zgranie (mix), mastering oraz produkcję muzyczną.

Rozdział I to „Informacje o dziele artystycznym”. Pierwsza płyta „CDN” (CD1) została nagrana przez rockową formację Hey, powstałą w czerwcu 1992 roku w Szczecinie. Inicjatorem zespołu był Piotr Banach, który wraz z wokalistką Katarzyną Nosowską do dzisiaj stanowią główny człon zespołu. Na załączonej płycie znalazło się 13 kompozycji, których autorem tekstu oraz muzyki jest Katarzyna Nosowska we współpracy z Pawłem Krawczykiem („Cisza, ja i czas”; „A Ty”; „Kto tam?; „Kto jest w środku”, „Faza Delta”), z Jackiem Chrzanowskim („Sic!”; „2015”, „Katasza”), z Piotrem Banachem („Teksański”; „Zazdrość”; „Eksperyment”; „4 pory”; „Że”). W utworze „2015” do współpracy dołączył również Kuba Galiński.

Wykonawcami całej płyty są:

- Katarzyna Nosowska - wokal,
- Marcin Żabielowicz - gitara,
- Paweł Krawczyk - gitara,
- Marcin Nowak - instrumenty klawiszowe,
- Jacek Chrzanowski - gitara basowa,
- Robert Ligiewicz - perkusja.

Leszek Kamiński w nagraniu w/w płyty jest również producentem muzycznym.

Druga płyta dołączona do rozprawy doktorskiej nosi tytuł „WAW-NYC” Marka Napiórkowskiego, do której lider zaprosił genialnego saksofonistę amerykańskiego Chrisa Pottera, również Amerykanina Clarence’a Penna na perkusji, oraz pianistę kubańskiego pochodzenia Manuela Valera, wszyscy artyści mieszkają w Nowym Jorku, stąd zapewne nazwa płyty. Na płycie znalazło się 7 kompozycji, głównie autorstwa Marka Napiórkowskiego, z wyjątkiem utworu „Quantum Walk” autorstwa basisty Roberta Kubiszyna.

Wykonawcami płyty są:

- Marek Napiórkowski - gitary (akustyczna, elektryczna, klasyczna),
- Robert Kubiszyn - gitara basowa, kontrabas,
- Clarence Penn - perkusja,
- Manuel Valera - fortepian,
- Chris Potter - saksofon tenorowy, klarnet basowy.

Rozdział drugi to „Wprowadzenie”. Autor dysertacji zaznajamia nas z koncepcją pracy, jak również dzieli się z nami swoim doświadczeniem trzydziestoletniej pracy zawodowej. Leszek Kamiński to nie tylko wyśmienity realizator nagrań, ale wrażliwy muzyk artysta, obdarzony zmysłem aranżerskim i interpretacyjnym. Aż trudno oprzeć się pokusie zacytowania słów Kandydata pochodzących z omawianego rozdziału. *„Przez cały ten okres wierny byłem zasadzie, że najważniejszą cechą dobrego nagrania muzyki rozrywkowej jest odczytanie i ukazanie w nim prawdziwych intencji wszystkich artystów zaangażowanych w proces jego powstawania, zaczynając od kompozytora i aranżera, a kończąc na wykonawcach biorących udział w nagraniu, jakimi są instrumentalisci czy wokaliści”*.

Rozdział trzeci „Proces pracy nad produkcją nagrania muzyki rozrywkowej” to temat najbardziej obszerny jak i zawierający najważniejsze treści dotyczące reżyserii dźwięku:

Etap I: Przygotowanie do nagrania.

Etap II: Wielośladowa rejestracja.

Etap III: Wybór wersji i edycja.

Etap IV: Zgranie (miks).

Warto zwrócić uwagę, że wszystkie poruszane zagadnienia są autorskim podejściem Doktoranta do pracy nad nagraniem.

W pierwszym podrozdziale tyczącym się przygotowania do nagrania, autor opisuje proces wglębiania się w materiał będący przedmiotem sesji. Nagrania demo, czy uczestnictwo w próbach jest dla Doktoranta podstawą integracji z późniejszą pracą w studio. Mnogość szczegółów wynikających z początkowego etapu przygotowań jest imponująca, od właściwego dostrojenia poszczególnych instrumentów, oraz ich sprawności technicznej, poprzez elementy wynikające z aranżacji i właściwego brzmienia do odpowiedniej mikrofonizacji.

W kolejnych podrozdziałach autor opisuje w najdrobniejszych szczegółach proces przygotowania poszczególnych instrumentów do nagrania. Pierwszym z opisanych instrumentów jest gitara, jako najczęściej używany instrument w szeroko rozumianej muzyce rozrywkowej. Autor poprzez zawilóści wykorzystywanego sprzętu nagłaśniającego i niuansów technicznych gitary, opisuje proces przygotowania tegoż instrumentu do sesji nagraniowej.

Kolejnym instrumentem, a zarazem najszerzej opisanym w dysertacji Doktoranta jest perkusja, a ściślej zestaw perkusyjny.

Dla muzyka instrumentalisty, którym jestem, informacje zawarte w tym podrozdziale są wręcz imponujące. Aż trudno uwierzyć, jakim zabiegom

przygotowawczym poddany jest zestaw opisany przez Doktoranta. Nasuwa się kolejny cytat z rozprawy doktoranckiej, który warto przytoczyć: *„Zwykle, po wstępnym przygotowaniu i omikrofonowaniu poszczególnych elementów zestawu, proszę perkusistę o zagranie prostego, nawet „siermiężnego” schematu (beatu) co umożliwia mi wsłuchanie się w całościowe brzmienie zestawu oraz zależności dynamiczne pomiędzy jego elementami. Jest to, w moim odczuciu, jedyna miarodajna metoda sprawdzenia, czy bębny zostały właściwie przygotowane do nagrania oraz czy zastosowana mikrofonizacja umożliwia, w razie potrzeby, w późniejszych etapach pracy nad nagraniem, modyfikację proporcji pomiędzy poszczególnymi elementami składowymi zestawu.”* Być może cytat zbyt obszerny, ale trudno inaczej oddać profesjonalizm i dbałość o szczegóły autora pracy doktorskiej.

Kolejnym elementem, który zwrócił moją uwagę, jest strojenie poszczególnych elementów zestawu perkusyjnego. Z pozoru nieistotny element, ale dla Doktoranta podstawa przygotowania zestawu do nagrania studyjnego pełni rolę niebagatelną. Dostrajając poszczególne instrumenty perkusyjne do tonacji zasadniczej piosenki, Leszek Kamiński wypunktował dźwięki tonacji pokrewnych, będących częścią składową tonacji zasadniczej. Okazuje się, że w zależności od stylistyki nagrywanego materiału, naciągi poszczególnych instrumentów różnią się wysokością strojenia i składowymi szeregu harmonicznego. Podobna sytuacja odnosi się do talerzy, uzupełniających zestaw perkusyjny, których problematyczne omikrofonowanie znalazło swoje wyjaśnienie w dysertacji Doktoranta.

Chociaż do wniosków końcowych zostało jeszcze trochę czasu, to już w tym momencie należy nadmienić, iż Leszek Kamiński to profesjonalista najwyższej próby. Każdy niuans i detal jest dokładnie przemyślany i podparty wiedzą i doświadczeniem z zakresu akustyki i elektroniki. W kolejnych podrozdziałach Kandydat poddaje szczegółowej analizie nagłośnienie kontrabas, fortepianu, gitary akustycznej, saksofonu sopranowego, tenorowego i barytonowego.

Podrozdział III. 2. dotyczy procesu nagrania przygotowanego już materiału muzycznego. Oczywiście cały proces omawianego zagadnienia dotyczy dwóch płyt CD, załączonych jako dzieła artystyczne. Kandydat jawi nam się jako producent i realizator (płyta zespołu Hey) oraz reżyser dźwięku (płyta „WAW – NYC”). W tym podrozdziale Autor opisuje w najdrobniejszych szczegółach etap rejestracji całości materiału. W nagraniu obu płyt wykorzystana została metoda zapisu wszystkich instrumentów, w osobnych pomieszczeniach jednocześnie. W przypadku zespołu Hey była to perkusja, gitara basowa, dwie gitary elektryczne oraz instrumenty klawiszowe, a w dalszym procesie sesji nagraniowej dograno dodatkowe partie gitar, instrumentów klawiszowych, oraz wszystkie partie wokalne.

W przypadku płyty Marka Napiórkowskiego były to: gitara akustyczna / elektryczna, gitara basowa /kontrabas, perkusja i fortepian. Partia saksofonu tenorowego i klarnetu basowego została zarejestrowana w amerykańskim studio w terminie późniejszym.

Następnym podrozdziałem, jednym z najważniejszych w ocenie Doktoranta jest postprodukcja, wybór wersji i edycja. Na tym etapie zarejestrowanego materiału, jest wybór właściwej wersji nagrania. W przypadku płyty „WAW - NYC”, wyboru dokonali wszyscy członkowie zespoły, tak w przypadku grupy Hey większość decyzji podjął sam Leszek Kamiński, co spuentowane jest słowami „...muzycy z którymi współpracuję dość regularnie, obdarzają mnie coraz większym zaufaniem. Zdarzają się sytuacje, gdy mimo, że nie pełnię roli producenta muzycznego danego albumu, sami wykonawcy proszą mnie, bym wykonał ten etap bez ich udziału...”

Po zacytowaniu tych słów nasuwa się jedyny komentarz, stawiający Doktoranta na najwyższym piedestale kariery zawodowej, a zaufanie jakim jest obdarzany wynika z osobowości i kompetencji Leszka Kamińskiego. Nie bez znaczenia również jest fakt, iż Kandydat jest muzykiem, wielokrotnie brał udział w sesjach nagraniowych jako pianista, przesłuchał tysiące płyt i bywał na niezliczonej ilości koncertów.

Zamykającym podrozdziałem jest „Postprodukcja nagrania, miks (zgranie). Ten etap pracy wydaje się być najważniejszy w pracy realizatora, ponieważ właśnie w tym momencie zapadają ostateczne decyzje, co do ostatecznego wizerunku nagrania. Autor ponownie, w najdrobniejszych szczegółach opisuje cały proces pracy nad ostatecznym kształtem omawianych płyt.

Zwieńczeniem całej dysertacji jest zakończenie, w którym Autor odnosi się do omawianych zagadnień, podsumowując pracę w studio nie tylko w roli realizatora, ale interakcji z wykonawcami „...wspieranie artystów podczas nagrania, zarówno pod względem emocjonalnym, jak i muzycznym, jest wpisane w zawód reżysera dźwięku”.

I tak oto, mamy przed sobą wspaniałą publikację, która z jednej strony jest pracą opisową, pokazującą cały proces realizacji nagrań od przygotowania studia do zakończenia całej produkcji, z drugiej strony omawiana dysertacja jest prawdziwym kompendium wiedzy, poparte olbrzymim doświadczeniem Doktoranta.

Konkluzja

Praca doktorska mgr. Leszka Kamińskiego to niezwykle wartościowa publikacja, która powinna zostać lekturą obowiązkową dla każdego młodego adepta sztuki realizacji nagrań. Bogaty dorobek fonograficzny, nieprzeciętna wiedza poparta wieloletnim doświadczeniem, oraz różnorodność produkcji, z którymi zmierzył się Doktorant, stawia go w ścisłej czołówce realizatorów na świecie. Dowodem na potwierdzenie moich słów są załączone dzieła artystyczne, które pod

względem artystycznym i realizatorskim są na najwyższym poziomie. Opisane w dysertacji autorskie metody przygotowania sesji nagraniowej, jak i sam proces realizacji i postprodukcji, pozwala sądzić, że finalny sukces brzmieniowy obu albumów CD jest zasługą Kandydata, nie pomniejszając oczywiście pracy twórców, czy wykonawców poszczególnych nagrań. Biorąc pod uwagę publikację Pana Leszka Kamińskiego pt. *Reżyseria nagrań muzyki rozrywkowej jako twórcze przekazanie wizji kompozytora, aranżera, indywidualności wokalistów instrumentalistów biorących udział w nagraniu na przykładzie płyt „CDN” (CD1) zespołu Hey (rock) oraz „WAW”-NYC” Marka Napiórkowskiego (jazz)* uważam, iż spełnia ona wymagania art. 13 ust. 1 z dnia 14 marca 2003 r.

Pracę doktorską Pana mgr Leszka Kamińskiego oceniam bardzo wysoko i przyjmuję z wielką satysfakcją i bez zastrzeżeń.

Dr hab. Prof. AM Jerzy Głowczewski

